

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՕՐԱԳԻՐ

Քարոյահան, Քանառիւրահան

Տնտեսահան եւ Քնահան

ԳԻՏԵԼԵԱՑ

Ը. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 1.

1850

ՅՈՒՆՈՒՄԲԻ 1.

ԹՈՒՆԵԼԵԱՆ ՏԱՐԻ

ՅՈՒՆԵԼԵԱՆ կ'ըսուի հասարակօրէն 50 տարուան շրջանը երեւելի դիպուածէ մը սկսած. ինչպէս Հայոց թուականէն սկսելով՝ սուրբ Վրիգոր Վարեկացի իր աղօթամատենին գրուած տալոյն համար կ'ըսէ. « 1. յաւարտումն » կատարման իններեակ յօրէլնին 'ի » սկիզբն պսակելոյ մտի տասնեկին՝ յա » բեթական տոհմիս տումարի », որ է 9 անգամ յօրէլեան կամ 50 տարի, եւ 1 ալ աւելի, 451 թիւն Հայոց (1001 կամ 1002 Վրիստոսի): Իայց հիմայ ընդհանրական եկեղեցւոյ մէջ յօրե-

լեան ըսելով՝ կ'իմացուի 25 տարուան միջոց, կամ ամէն դարուն առաջին, 25, 50, եւ 75 տարին. աս տարիս ալ 50 ըլլալով յօրէլեան է. եւ այս տարիներս Հռովմայ սրբազան քահանայապետին կարգաւորութեամբ ամէն տեղ բարեպաշտական գործքեր կ'ըլլան՝ վարուց նորոգութեան եւ սրբութեան համար, եւ այս պատճառաւ յօրէլեան տարին կ'ըսուի նաեւ Սուրբ Գրիգոր: Յիսնամեայ յօրէլնին սկիզբը ասկէ 3240 տարի առաջ հաստատուած է աստուածային հրամանաւ Սուրբ Գրիգորէին

ձեռք, որ ամէն եօթներորդ տարին սուրբ կամ հանգստեան տարի անուանելէն զատ՝ եօթն անգամ եօթը տարիէն վերջինն ալ աւելի սրբազան տարի դրաւ և յօբելեան անուանեց՝ որ թողութիւն կամ ազատութիւն կրնա նակէ, կամ ըստ այլոց՝ Ոչխար, վասն զի քահանաները ոչխարի եղջիւրէ շինած փողով՝ իմաց կու տային ժողովըրդեան թէ յօբելեան տարին և տօնը հասաւ :

Հրէից յօբելէինն պարտքն էր՝ որ ամէն եօթներորդ տարիներուն պէս և ալ աւելի՝ սրբազան սեպէն այն տարին, ամէն ծառայական գործքերէ դադրին, անասուննին ալ դադրեցնեն գետին բանեցընելէն, որով գետինն ալ դադրի արօրին պատառուածքներէն : Վարձեալ պարտըկաններուն պարտքերը թողուին, և ով որ ուրիշի բան առեր է թէ շարժուն թէ անշարժուն ստացուածք, ինչ պատճառով ալ ըլլայ՝ ետ դարձնէ : Եւս առաւել մէկուն քովը համազգի գերի կամ ծառայ պիտի չգրտնուեր, հապա ամէնքն ալ պիտի արձրկէին. և աւելի ասոր համար ազատութեան տարի կ'ըսուէր յօբելեանը :

Հրէից քաղաքական տարւոյն սկիզբը որ է Թշրին ամիս աշնան մէջ, կը սկըսէր յօբելեանը. ամսուն տասնին յիսուն տարի լուծ յօբելեան փողերը կ'որոտային, ամէնքը յօբելէինն պարտքերը կը սկսէին կատարել. այն օրը երկար տարիներու երկայն աշխատանքները կը դադրեցընէր, և ընդարձակ սահմաններու ճամբան կը կարճեցընէր. հեռու գաւառներէ ընտանի սրտեր մէկ մէկու յիշատակաւ կը բաբախէին. և երկայն և զրեթէ անոյս եղած կարօտ անձինք՝ արդէն իրենց սիրելեաց գիրկը կը կարծուէին. Վարայէլացոց ծերերը և տանուտէրները իրենց ծառաները արձրկելու ատեն՝ առատ վարձք և ընծաներ ալ կու տային, և վանդակէն թռչուն մը արձրկելու պէս՝ ետենուն կը նայէին թէ ուր պիտի երթան, ինչուան որ անոնք ցատքըտելով վազվզելով իրենց հայրենի գաւառներուն ճամբաները

բաները բռնած՝ աչքէ ծածկուէին : Եւս օրէնքներս դրուած էին Հրէից՝ որ հայրենական ժառանգութիւնները որ Եստուծոյ հրամանաւ նախ բաժնուած էր Եստուայ ատեն, անփոփոխ պահեն, և ընտանի ու քաղաքական կռիւներու պատճառները վերցուն, միանգամայն և մարդկութեան գութը յիշեն, ու բռնութիւնը և անիրաւ պայազատութիւնը վերցուի օրինաւոր և վայելուչ ընկերական հաւասարութեամբ :

Եւս Եօբելեանը Հրէից քաղաքական տարւոյն սկիզբը և ոչ սրբազան տարւոյն մէջ ըլլալով, որ Վիսան ամսով գարնան մէջ կը սկսի, մեզի տեղի կու տայ կարծելու, թէ յօբելեան տարին ոչ միայն սրբազան տարի էր, այլ և քաղաքական և ընկերական ուրախութեան, իբր 50 տարուան բարեկենդան մը. և ասով ալ թէ ուրիշ հին ազգաց մէջ ալ այսպիսի սովորութիւն եղած պիտի ըլլայ, ինչպէս որ տօներ և տօնավաճառներ ալ ունէին նմանապէս. և Սովսէս որ Եստուծոյ կամօք շատ բան օտար աղագամէ տարբեր դրաւ որ անոնց հետ չխառնուին, շատ վայելուչ բաներու մէջ ալ անոնց նմանցուց՝ որ անոնց չնախանձին և հեթանոսախառն սովորութիւններ չընդունին :

Վոր եկեղեցին ալ այս սովորութիւնը այլաբանութեամբ և հոգեւոր կերպով ընդունեցաւ. առջի դարերուն մէջ ինչպէս հիմա ալ կը շնորհուէր երբեմն երբեմն շնորհք ներողութեմբ մարդուն ազատական հոգին գերի ընող կրից պատժէն, որուն սովորականէն աւելի բարեպաշտական գործքերով, աղօթքով, պահօք և սրբազան տեղեաց այցելութեմբ արժանի կ'ըլլային. իսկ ԺԴ դարուն ըսկիզբը՝ ռիփակիոս պապն այս սրբազան գործքը հանդիսիւ հաստատեց և ներողութիւն անուանեց, և դրաւ որ ամէն դարազուրկ կատարուի մեծ հանդէսի հռովմ և ուրիշ տեղուանք ալ, և հաւատացեալք արժանաւորին թողութեմբ պարտուց մեղաց. բայց ասոր Եօբելեան անունը դնողը եղաւ Վսեստոս Դ ի 1473 : Եւ որովհետեւ 100 տարի ըլ

լալով յորելեանին միջոցը՝ հարկաւ ամէն մարդու բաղդ չէր այս տարւոյն հասնիլ, իլղեմէս քահանայապետը ժողարուն կէսին հաստատեց, որ ամէն 50 տարի մէյմը կատարուի նոյն հանդէսը. բայց այս ալ բաւական երկարակեցից համար ըլլալով, ետեւի եկող քահանայապետը աւելի մօտեցուցին ժամանակը, նախ 33 տարին հեղ մը՝ վերջը 25 տարւոյ իջեցընելով:

Յորելեան հանդիսին բուն տեղն է Հռոմքահանայապետաց աթոռը. հանդէսը կը սկսի յորելեանին նախընթաց տարին ծննդեան ճրագալուցին օրը. սրբազան քահանայապետը, կամ թէ որ ինքը չըլլայ՝ ծիրանաւորներէն նախապատիւը բոլոր եկեղեցական ուխտով կ'երթան սրբոյն Պետրոսի եկեղեցոյն: Յորելեան ըստած գոց և հիւսած դրանը՝ որ արդէն ներսէն քակած կ'ըլլան, և ոսկի կուանով իրեք անգամ կը զարնէ ըսելով՝ «Բացէք ինձ զդրունս», արդարութեան, զի մտից ընդ այն և «խոստովան եղեց տեառն». մէկէն ներսէն վար կ'առնեն պատը, և քահանայապետը կը մտնէ բոլոր ուխտովը՝ գոհացողական երգը երգելով. նոյն միջոցին իրեք պատուաւոր ծիրանաւորք ալ նոյն հանդէսը կը կատարեն սրբոյն Յովհաննու Ատեբանու, սրբոյն Պօղոսի և սրբոյն Սարիամու Սեծին եկեղեցեաց մէջ. ծննդեան օրը պապը օրհնութիւն տալով՝ կը հրատարակէ ժողովրդեան Յորելեան ներողութեան սկսիլը:

Յորելեանին պարտքն է ուղղափառ հաւատացելոց՝ իրենց մեղաց ընդհանուր խոստովանութիւն և զղջումն ընել, և ամէն տեղի եպիսկոպոսին քահանայապետէն առած կարգադրութիւնը սահմանեալ բարեպաշտութե գործերը կատարել, որոնցմէ մէկ մասնաւորն ալ է այցելութիւն ընել եկեղեցեաց կամ սրբազան տեղեաց: Ինչպէս որ այս սրբազան հանդիսի բնիկ տեղն է Հռոմ, զանազան յորելեան տարիներ ամէն հեռու աշխարհներէ հաւատացեալք հոն երթալով, եղած է անգամ

որ ինչուան 3 միլիոնէն ալ աւելի մարդ ժողովուած են:

Յորելեան տարւոյն վերջն ալ նոյն պիսի հանդէսով պապը կու գայ նոյն դրան, կ'օրհնէ պատը հիւսելու աղիւսը և կիւրը, առջի քարը ինքը կը դնէ, տակն ալ 12 տուփ մետաքներու զնելով, նոյնպէս ալ կ'ընեն վերոյիշեալ իրեք եկեղեցեաց:

Այս տարիս քաղաքական խռովութեանց պատճառաւ սրբազան քահանայապետը Հռոմէն հեռացած ըլլալով, Յորելեանին հանդէսը ի հարկէ մասնաւոր քահանայապետական վճռով պիտի կարգաւորի: Յիսուն և քսանը հինգ տարուան յորելեաններէն զատ՝ քահանայապետը իրենց աթոռը նստած տարին կամ եկեղեցոյ կարօտութեանց ատեն ալ՝ նոր յորելեաններ կը հրատարակեն:

Քաղաքական սովորութեամբ ալ Յորելեան կ'ըսուի ամէն 50 տարուան դարձ՝ մեծ յիշատակէ մը վերջ, ինչպէս մարդուս ծննդեան, որ է կենաց 50 տարին, կամ ամուսնութեան, կամ կարգաւորաց սրբազան կարգ առնելուն, որ արեւմտեանք հանդիսիւ կը կատարեն. և քահանայից յորելեանը ներողութեան պարգև ալ ունի: Շատ տեղ սովորութիւն կայ ամուսնութեան յորելեաններն ալ իբրեւ երկրորդ հարսանիք հանդիսիւ կատարել, ոմանք 25 տարին արծաթի կ'անուանեն և 50Ը ոսկեղէն: Քաղաքական պաշտամանց մէջ ալ 50 տարի կամ աւելի պակաս ալ ծառայողը յորելեան կ'ըսուի և ծառայութե ազատուելով՝ թողակը կ'առնու: